IDEI
Inițiative și Elemersuri Educaționale și Inovatoare

efectiv civic

Program dezvoltat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile

În parteneriat cu Romanian-American Foundation

Cu sprijinul Centrul pentru Jurnalism Independent

Scroll Control

Atelier de gândire critică în lumea digitală

Te invităm să începi să înveți cum să controlezi tu tehnologia, nu invers.

tineri

program

1. Ce vedem online și de ce?
2. Cum știm ce e adevărat?
3. Cum verificăm informațiile și recunoaștem manipularea?

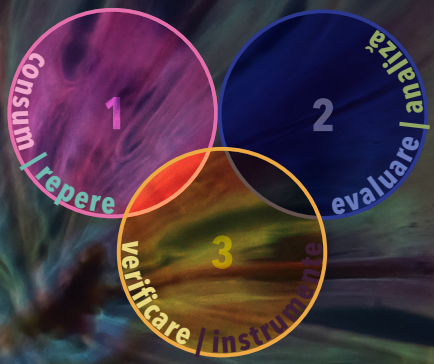

4. Cum ne protejăm și participăm responsabil online?
5. Cum creăm conținut digital autentic, responsabil și valoros?

interactiv, fără plictiseală

5 ore

utilizăm platformele

Canva

Snopes

Veridica

BAD NEWS

C.

K!

BUSOLA MEDIA PENTRU TINERI: ORIENTARE ÎN LUMEA DIGITALĂ ȘI DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR CRITICE, un proiect derulat de Asociația IDEI - Asociația pentru Inițiative și Demersuri Educaționale și Inovatoare, finanțat prin programul Efectiv Civic, dezvoltat de FDSC - Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile în parteneriat cu RAF - Romanian American Foundation și cu sprijinul CJI - Centrul pentru Jurnalism Independent.

Cosmin Holeab **Raluca Ciobotaru**

competențele viitorului

Atelierul nostru se bazează pe un cadru solid de competențe, necesare pentru a naviga conștient și responsabil în spațiul digital.

Acest cadru este inspirat din modelele și practicile internaționale, precum programul grecesc „Ergastiria Dexiotiton" și rapoartele World Economic Forum despre viitorul locurilor de muncă.

Aceste competențe nu sunt doar despre internet sau lumea digitală - ele sunt esențiale pentru viitor, pentru modul în care comunicăm, luăm decizii și ne pregătim pentru viața profesională.

Într-o lume în continuă schimbare, unde adaptabilitatea și gândirea critică sunt mai importante ca oricând, cetățenii viitorului vor avea nevoie de aceste abilități pentru a face față noilor provocări.

Gândire critică - analizăm informațiile, verificăm sursele și evităm manipularea;
Responsabilitate - conștientizăm impactul alegerilor noastre online și consumăm conținut informat;
Gândire sistemică - înțelegem cum algoritmii filtrează informațiile și ne influențează percepția;
Respect social - explorăm discursul instigator la ură și efectele comunicării digitale;
Curiozitate - punem întrebări și căutăm surse variate pentru o înțelegere completă;
Inspirație - exersăm crearea de conținut cu impact pozitiv;
Bunăstare emoțională - discutăm despre siguranța online, agresiunea digitală și echilibrul dintre viața reală și cea virtuală.

Sesiunea 1 | Gândire critică & Curiozitate | obiceiurile digitale și cum ne sunt influențate alegerile;
Sesiunea 2 | Gândire sistemică & Responsabilitate | mecanismele algoritmilor și modul în care modelăm conținutul consumat;
Sesiunea 3 | Gândire critică & Responsabilitate | verificarea informațiilor și recunoașterea conținutului fals;
Sesiunea 4 | Respect social & Inspirație | cum participăm activ și responsabil în spațiul digital;
Sesiunea 5 | Bunăstare emoțională & Performanță | crearea de conținut autentic și combaterea manipulării.

program

10:00 – 10:45 | 1. Introducere și exerciții de deschidere

Prezentarea programului, Asociației IDEI, a formatorilor și a obiectivelor atelierului (5 min)

Întrebare de start: Ce faci prima dată când intri pe telefon dimineața? Sau ce faci prima dată când te trezești? (5 min)

Se dau răspunsuri rapide, fără explicații. Se explorează și conștientizează automatismele digitale, evidențiind faptul că aceste acțiuni sunt de multe ori reflexe și nu decizii conștiente.

Discuție ghidată: Ai ales sau ai fost ales? // conceptul de bulă digitală. (5 min)

Se introduce și explorează conceptul de „bulă digitală" („filter bubble"), cu scopul de a conștientiza că algoritmii și obișnuințele digitale influențează ce conținut vedem zilnic, fără ca noi să realizăm acest lucru. Se discută dacă ceea ce consumă online este o alegere personală sau un efect al modului în care platformele promovează conținut.

Mini-exercițiu interactiv și reflecții: Scrie 3 cuvinte despre participarea digitală. (10 min)

Se va utiliza platforma Mentimeter, în care participanții scriu (de pe telefon) cuvinte asociate cu „participare digitală"; se generează un word cloud în timp real. Se discută ce înseamnă să fii activ online și se analizează diferența dintre consum pasiv (like/share) și participare activă (creare de conținut, activism digital, inițiative online).

Mini-exercițiu și discuție ghidată: Care e o postare virală care te-a influențat? De ce? (5 min)

Participanții oferă exemple de postări virale care i-au influențat. Se discută: De ce au devenit virale? Cine le-a văzut și de ce? Este viralitatea o alegere a utilizatorilor sau o decizie a algoritmilor?

Discuții libere și pauză (15 min)

Pentru adulții din jurul elevilor: Scopul acestei sesiuni

Această sesiune introduce participanții în tema bulelor informaționale, fără impunerea unui cadru teoretic, rigid. Întrebările și exercițiile sunt gândite pentru a stimula reflecția asupra obiceiurilor digitale și a modului în care platformele influențează alegerile lor zilnice. Exercițiile de deschidere facilitează intrarea naturală în discuție și elimină presiunea de a răspunde într-un mod formal. Totodată, această primă discuție creează baza pentru înțelegerea mecanismelor de comunicare în spațiul digital, care vor fi explorate pe parcursul atelierului.

Pentru elevi: Ce înveți din asta?

Folosim internetul zilnic, dar vedem doar o parte din realitate; algoritmii nu sunt neutri - ei îți arată conținut pe baza preferințelor tale, dar asta nu înseamnă că vezi întreaga realitate. Înainte să discutăm despre cum funcționează informația digitală, e important să înțelegem cine suntem online și cum interacționăm cu tehnologia.
Îți începi ziua cu telefonul, dar cine alege ce vezi prima dată? Tu sau algoritmii? Acest atelier te ajută să înțelegi mecanismele din spatele conținutului digital și cum îți poți optimiza prezența online.

10:45 – 12:00 | 2. Interpretarea și evaluarea informațiilor online

Prezentare: Cum circulă informația în mediul digital? (10 min)

Se evidențiază faptul că interpretarea și evaluarea informației sunt esențiale pentru a înțelege realitatea digitală; se analizează factori care influențează vizibilitatea unei informații și diferența dintre conținut credibil și manipulare, arătând cum informațiile sunt preluate, reinterpretate și transmise pe diferite platforme.

Exercițiu participativ de gândire critică: Mituri vs. realitate în participarea digitală. (15 min)

Se va utiliza platforma Padlet, unde fiecare participant adaugă un mit, iar colegii comentează cu informații verificate. Participanții identifică mituri comune despre internet și discută validitatea acestora printr-un exercițiu colaborativ.

Analiză critică în echipe: Aceeași știre, perspective diferite și veridicitate. (15 min)

Participanții lucrează în grupuri de 3–5 persoane și analizează articole diferite despre același subiect, comparând sursele, originea informațiilor, diferențele de prezentare și gradul de veridicitate.

Joc interactiv: Votează impactul (20 min)

Se creează un timeline vizual interactiv folosind Google Jamboard, unde fiecare grup plasează exemple relevante din actualitate. Participanții clasifică diferite tipuri de conținut digital în funcție de credibilitate, manipulare și impact asupra consumatorilor.

Discuții libere și pauză (15 min)

Pentru adulții din jurul elevilor: Scopul acestei sesiuni

Această sesiune îi ajută pe participanți să își formeze o perspectivă critică asupra modului în care informația este prezentată și interpretată: cum se modifică informațiile în procesul de transmitere și interpretare, de ce anumite informații devin mai vizibile decât altele și cum să diferențieze conținutul credibil de manipulare. Discuțiile și exercițiile practice pun accent pe reflecția critică asupra surselor de informare, oferind metode prin care tinerii își pot dezvolta o abordare mai conștientă asupra conținutului digital pe care îl consumă. Aceste exerciții creează baza necesară pentru sesiunea următoare, unde vor învăța cum să aplice instrumente concrete de verificare.

Pentru elevi: Ce înveți din asta?

În fiecare zi vezi sute de informații online - postări, articole, videoclipuri. Dar ai observat că același subiect poate suna complet diferit în funcție de cine îl prezintă? Unele informații sunt clare și bine documentate, altele sunt reinterpretate sau chiar manipulate.
Înainte să decizi ce să crezi și ce să distribui, e important să înveți cum să citești printre rânduri. De ce unele informații devin virale? De ce aceeași știre sună diferit pe TikTok față de un ziar? Și, mai ales, cum îți dai seama cine are dreptate?

12:00 – 13:30 | 3. Verificarea informațiilor și combaterea dezinformării Instrumente (fact-checking)

Prezentare: Cum recunoaștem informațiile false? (10 min)

Se discută despre cum putem evalua corectitudinea unei informații, fără a ne baza pe impresii personale, ci folosind criterii logice și instrumente disponibile online; discuția va acoperi tipurile de conținut fals sau înșelător cu accent pe diferențele dintre greșeli, interpretări părtinitoare și manipulare intenționată, dar și motivele pentru care unele informații false devin virale.

Exercițiu practic: Detectează știrile false. (20 min)

Se vor utiliza FactCheck.org, Snopes și Veridica, platforme care ajută la verificarea știrilor și a informațiilor care circulă online; în cazul imaginilor, participanții vor testa Tineye și căutarea inversă a imaginilor pe Google, pentru a vedea dacă o fotografie a fost folosită anterior. Participanții compară postări reale și false, exersând verificarea credibilității informațiilor înainte de a le distribui.

Joc interactiv: „Get Bad News" - Cum funcționează dezinformarea? (30 min)

Se va utiliza platforma Get Bad News, unde participanții vor intra în rolul unui creator de *fake news* și vor experimenta direct cum funcționează manipularea – de la titluri șocante și emoții puternice, până la strategiile din spatele campaniilor de dezinformare.

Discuție ghidată: Cum ne protejăm de dezinformare? (15 min)

Pornind de la exercițiile anterioare, participanții discută metode concrete de verificare a informațiilor, de recunoaștere a conținutului manipulator și de evitare a distribuirii unor surse nesigure.

Discuții libere și pauză (15 min)

Pentru adulții din jurul elevilor: Scopul acestei sesiuni

Această sesiune le oferă participanților instrumente concrete pentru verificarea informațiilor și îi ajută să înțeleagă mecanismele dezinformării. Prin activități practice, tinerii învață să evalueze credibilitatea surselor, să analizeze titluri și imagini și să recunoască tehnici de manipulare. În plus, experimentarea directă a strategiilor utilizate în crearea conținutului fals îi ajută să devină mai conștienți de cum și de ce se răspândesc informațiile false. Discuțiile finale consolidează abilitățile de verificare și filtrare a conținutului digital, pregătindu-i să facă alegeri mai informate online.

Pentru elevi: Ce înveți din asta?

Informațiile false nu arată întotdeauna ca niște minciuni evidente. Unele sunt doar greșeli, altele par credibile, dar manipulează intenționat. Înveți cum să le recunoști, să verifici imagini și știri, să compari surse și să înțelegi ce rol joacă emoția și titlurile șocante. Vei testa instrumente reale și vei vedea, din interior, cum funcționează dezinformarea.
La final, știi ce să distribui și ce nu, pe ce te poți baza și cum te protejezi în fața manipulării.

13:30 – 14:30 | Pauză de prânz

14:30 – 15:30 | 4. Participarea digitală activă - Instrumente și practici

Prezentare: Identitatea digitală și siguranța online (10 min)

Identitatea digitală influențează atât siguranța personală, cât și credibilitatea în mediul online. Vor fi prezentate riscurile expunerii în spațiul digital și metode prin care utilizatorii își pot proteja datele personale, menținând un echilibru între vizibilitate și securitate.

Explorare practică: Cum ne facem vocea auzită online? (10 min)

Participanții vor explora platforme de participare civică digitală, cum ar fi Change.org pentru petiții, platforme de consultare publică și instrumente de *storytelling* digital folosite în activism online; învță cum pot folosi aceste platforme pentru a își exprima opiniile și pentru a contribui la inițiative civice online.

Exercițiu în echipe: Crearea unei mini-campanii civice (25 min)

Se vor utiliza Canva pentru materiale grafice, Change.org pentru inițierea unei petiții și TikTok/Instagram pentru promovarea mesajului civic prin *storytelling*. Participanții lucrează în echipe pentru a dezvolta rapid o strategie pentru un mesaj de impact; învață să își exprime ideile clar și convingător, folosind design grafic, petiții online și social media.

Discuții libere și pauză (15 min)

15:30 – 16:30 | 5. Crearea de conținut digital responsabil și valoros

Prezentare: Identificarea și combaterea discursului instigator la ură (10 min)

Se discută despre discursul instigator la ură în mediul digital: cum se manifestă, cum se răspândește și cum poate fi recunoscut și combătut - în acest sens, sunt analizate reacții sau decizii care pot contribui la prevenirea acestui tip de discurs, pornind de la exemple reale.

Exemple de conținut civic digital cu impact - Ce funcționează și de ce? (10 min)

Se analizează exemple de campanii civice digitale care au avut un impact semnificativ, discutând ce anume le-a făcut eficiente și ce tipuri de mesaje atrag audiența; accentul se va pune pe importanța unui conținut autentic și valoros care influențează opinia publică.

Dezbateri: Cum facem mesajele noastre mai credibile și relevante? (10 min)

Se va aborda importanța credibilității și relevanței (în termeni de autenticitate, responsabilitate și impact pozitiv) în crearea conținutului digital; participanții analizează modalitățile de a face mesajele mai eficiente, păstrându-le autentice și responsabile, precum și tehnicile de argumentare necesare pentru menținerea unei prezențe digitale credibile.

Exercițiu: Construim un mesaj viral pe rețele sociale, dar etic. (30 min)

Se vor utiliza platformele Canva (pentru design grafic), CapCut (pentru editare video) și Threads (pentru crearea de microconținut). Participanții lucrează în echipe pentru a crea un mesaj clar, concis și relevant, învățând să construiască conținut de impact în mod responsabil; se discută despre cum să atragi atenția publicului prin *storytelling* și design grafic, fără a recurge la manipulare sau discurs agresiv; accentul va fi pus pe construirea și transmiterea unui mesaj civic etic și valoros, capabil să influențeze opinia publică într-un mod pozitiv.

Pentru adulții din jurul elevilor: Scopul acestei sesiuni

Această sesiune îi ajută pe participanți să își formeze o perspectivă critică asupra modului în care informația este prezentată și interpretată: cum se modifică informațiile în procesul de transmitere și interpretare, de ce anumite informații devin mai vizibile decât altele și cum să diferențieze conținutul credibil de manipulare. Discuțiile și exercițiile practice pun accent pe reflecția critică asupra surselor de informare, oferind metode prin care tinerii își pot dezvolta o abordare mai conștientă asupra conținutului digital pe care îl consumă. Aceste exerciții creează baza necesară pentru sesiunea următoare, unde vor învăța cum să aplice instrumente concrete de verificare.

Pentru elevi: Ce înveți din asta?

În fiecare zi vezi sute de informații online - postări, articole, videoclipuri. Dar ai observat că același subiect poate suna complet diferit în funcție de cine îl prezintă? Unele informații sunt clare și bine documentate, altele sunt reinterpretate sau chiar manipulate.
Înainte să decizi ce să crezi și ce să distribui, e important să înveți cum să citești printre rânduri. De ce unele informații devin virale? De ce aceeași știre sună diferit pe TikTok față de un ziar? Și, mai ales, cum îți dai seama cine are dreptate?

Pentru adulții din jurul elevilor: Scopul acestei sesiuni

Sesiunea le oferă participanților repere relevante și instrumente pentru a învăța cum să creeze conținut digital valoros și etic, bazându-se pe conceptele discutate anterior. Discuțiile despre discursul instigator la ură și analiza unor exemple de conținut civic eficient sunt completate de un exercițiu practic, în care participanții formulează mesaje relevante și credibile, în acord cu standardele etice. Accentul este pus pe crearea unui conținut autentic și responsabil, care care respectă principii etice și evită manipularea și comunicarea agresivă.

Pentru elevi: Ce înveți din asta?

Te-ai întrebat vreodată ce face un mesaj să devină viral și ce impact poate avea acesta asupra opiniei publice? În acest atelier vei învăța cum să creezi mesaje clare și relevante pentru rețelele sociale - care atrag atenția, dar rămân etice și responsabile.
Vei descoperi cum să construiești conținut cu impact pozitiv, fără manipulare sau discurs agresiv. Vom analiza campanii civice eficiente și vom discuta cum poți folosi tehnici de *storytelling* și design grafic pentru a transmite mesaje autentice și valoroase.

16:30 – 17:00 | Concluzii și feedback

Feedback rapid: Ideile valoroase cu care pleacăm. (10 min)

Fiecare participant spune pe scurt ce i s-a părut cel mai util, surprinzător sau relevant în acest atelier; se pune accent pe ce poate fi aplicat imediat în viața de zi cu zi.

Recapitulare: Ce am învățat? (10 min)

Se desfășoară un chestionar interactiv pe platforma Kahoot! , pentru a recapitula într-un mod dinamic și antrenant principalele concepte discutate.

Discuție ghidată: Ce facem mai departe? (10 min)

Se discută pe scurt cum putem folosi ce am învățat în practică: cum verificăm informațiile, cum participăm activ în mediul digital și cum contribuim la un internet mai responsabil.

Pentru elevi: Ce urmează?

Atelierul se încheie, dar nu și învățarea. Tot ce ai discutat și testat aici te poate ajuta în fiecare zi când deschizi telefonul, când citești o știre, când dai „distribuie" sau când alegi să iei atitudine online.
Ești mai conștient de algoritmi, de știrile false, de manipulare și de impactul tău în spațiul digital. Dar ce faci mai departe? Cum folosești asta?

Mai departe, poți alege să te informezi mai bine, să verifici ce citești, să distribui conștient și să folosești internetul ca pe un instrument pentru bine. Fiecare alegere responsabilă contează.